

Preporuke za ekonomsku politiku za 2012. godinu

- Kriza javnih dugova SAD i zemalja Evropske unije uveliko prijeti drugim talasom krize
- Karakteristika 2012. godine je visok nivo neizvjesnosti
- Male i visoko otvorene ekonomije su podložne prenošenju šokova sa globalnog tržišta
- Negativne šokove ne možemo spriječiti, ali moramo se blagovremeno pripremiti da minimiziramo njihove negativne posljedice adekvatnom ekonomskom politikom

- Ključni rizici u 2012. godini su:
 - Visok stepen nelikvidnosti realnog sektora;
 - Visok iznos loše aktive bankarskog sektora;
 - Brz rast javnog duga i garancija;
 - Postojanje budžetskog deficita i
 - Opasnost prenošenja negativnih efekata sa globalnog tržišta.

- Fiskalna konsolidacija
- Postupna promjena modela razvoja;
- Unaprijeđenje konkurentnosti crnogorske privrede;
- Ubrzavanje pristupanja EU i zaključenja pregovora sa STO;
- Nastavak reformi i privatizacije;
- Donošenje sistemskih zakona u skladu sa najboljom međunarodnom praksom, nastavak deregulacije, otklanjanja biznis barijera i dr.

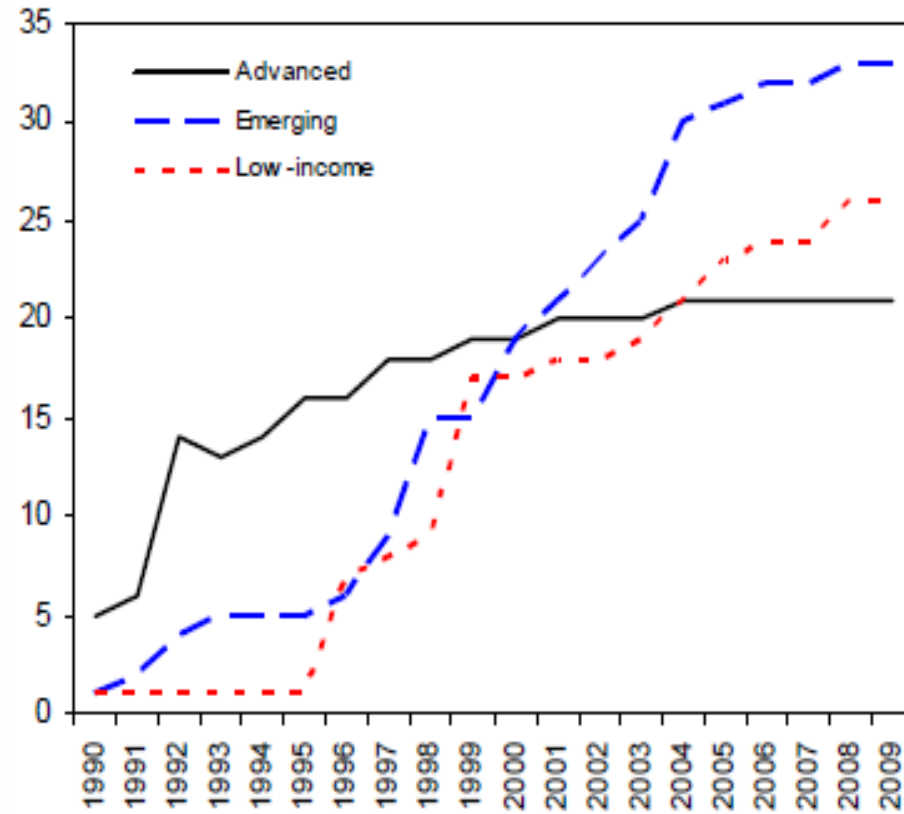
- Preporuke u oblasti institucionalnog ambijenta i deregulacije;
- Preporuke u oblasti poljoprivrede i šumarstva;
- Preporuke u domenu industrije;
- Preporuke u uslužnom sektoru;
- Preporuke u domenu obrazovanja i tržišta rada;
- Preporuke u domenu fiskalne politike;
- Preporuke u domenu finansijskog sistema;
- Preporuke u domenu ekonomskih odnosa sa inostranstvom i međunarodnih integracija;
- Preporuke u domenu ekologije i održivog razvoja i
- Preporuke u ostalim oblastima.

- Ključni rezovi su neophodni u domenu javne potrošnje
- Učešće javnog duga u BDP-u je u posljednje četiri godine poraslo sa 27,5% BDP-a na 44,9% BDP-a
- Rast javnog duga je pratio i rast garancija, koje su porasle sa 2% na 10,7% BDP-a
- Krajnje je vrijeme da se zaustavi ova tendencija
- Stoga je nužno težiti uravnoteženju budžeta ili malom budžetskom deficitu u slučaju nepovoljnog makroekonomskog ambijenta

- Voditi politiku postepenog snižavanja učešća javnih rashoda u BDP-u
- Usvojiti Zakon o fiskalnoj odgovornosti uz jasno definisanje fiskalnog pravila
- Fiskalna pravila - trajno ograničenje fiskalne politike primjenom jednostavnog numeričkog pravila:
 - Pravilo javnog duga, pravilo budžetskog deficita, pravilo javne potrošnje, pravilo koje kombinuje javne prihode i javne rashode i pravilo javnih prihoda
- U nekim zemljama fiskalna odgovornost je ustavna kategorija

- Zakonom o fiskalnoj odgovornosti se teži ograničavanju državne potrošnje i povećanju odgovornosti za zakonito, namjensko i efikasno korišćenje budžetskih sredstava
- Propisivanjem sankcija bi se, ukoliko se prekrše zadati kriterijumi iz zakona, obezbijedilo poštovanje ovih ograničenja
- Jača kredibilitet cjelokupne ekonomske politike, utiče na poboljšanje kreditnog rejtinga zemlje i djeluje preventivno u očuvanju finansijske stabilnosti

Kretanje broja zemalja sa fiskalnim pravilima

Izvor: IMF, (2009), Fiscal Rules—Anchoring Expectations for Sustainable Public Finances, SM/09/274, Washington

- Da bi fiskalno pravilo bilo uspješno u praksi ono mora da zadovolji nekoliko uslova:
 - Mora da bude konzistentno sa dugoročnim ekonomskim ciljevima;
 - Ne smije da doprinosi procikličnosti ekonomske politike (da ne pergrijava ekonomiju u periodu buma i da ne ubrzava pad u recesiji);
 - Mora da bude dovoljno fleksibilno da bi se moglo primijeniti u različitim ekonomskim situacijama i
 - Mora da bude realno ostvarivo.

- Fond zarada predstavlja oko 12% BDP-a ili oko 25% javnih rashoda (opšte Vlade)
- Težiti prosjeku regiona gdje ovo učešće iznosi 21,7% javnih rashoda uz jačanje socijalne komponente
- Održivost Fonda PIO je važan element fiskalne konsolidacije
- U oblasti PIO sprovede su značajne reforme koje su pozitivno ocijenjene
- Nepovoljna demografska struktura utiče na pogoršanje odnosa broja zaposlenih i penzionera

- Imajući u vidu da je u oblasti PIO primijenjeno već dosta restriktivnih mjera ostaje mali prostor za dalje mjere
- Ključne preporuke:
 - pooštavanje uslova za prijevremeno penzionisanje,
 - zaustaviti “labavljenja” postojećeg okvira i
 - socijalnu politiku ne treba voditi preko prijevremenog penzionisanja
- Smanjiti, kroz objedinjavanje, broj agencija i sličnih tijela (22 institucije se finansiraju iz budžeta)

- Ostale mjere:
 - Povećanje kontrole poreskih obveznika i primjena svih zakonskih mjera prema obveznicima koji ne izmiruju svoje obaveze u skladu sa pozitivnim propisima;
 - Intenzivirati srednjoročno investiciono planiranje, kao način usmjeravanja i korišćenja privatizacionih i drugih vanrednih prihoda u trajna dobra, a ograničiti tekuću potrošnju;
 - Zaustaviti izdavanje državnih garancija osim u izuzetnim slučajevima, jer njihov prevelik iznos može ugroziti fiskalnu održivost;
 - Oprez u slučaju finansiranja velikih infrastrukturnih projekata;
 - Ublažiti širenje nelikvidnosti u privredi tako što će država, izmiriti svoje obaveze prema privredi.

- Raditi i na poboljšanjima i na prihodnoj strani budžeta
- U slučaju nepovoljnog razvoja događaja potencijalna rezerva je malo povećanje PDV-a;
- U pitanju je samo **rezervna** opcija
- Svako povećanje poreza je nepopularna mjera i ima negativne efekte i na inflaciju i na privredu;
- Imajući u vidu da su stope PDV-a u Crnoj Gori među najnižim u Evropi, smatramo da bi jedna ovakva mjera imala male distorzivne efekte;
- Prije eventualne promjene poreskih stopa poboljšati poresku disciplinu:
 - U vidu eliminisanja prakse neizdavanja fiskalnih računa,
 - Isplate zarada bez uplate punog iznosa poreza i doprinosa
 - Poboljšanje naplate boravišne takse u primorju.

- Razvojna komponenta, a ne troškovna
- Oblast koja se često neopravdano zanemaruje, a ima velike dugoročne efekte;
- Raste obrazovana populacija - pojačati vezu između obrazovnog sistema i potreba tržišta rada;
- Crna Gora za istraživanja izdvaja svega 0,1% BDP-a (razvijene zemlje 2,2% BDP-a);
- U Crnoj Gori na 1000 zaposlenih ima 0.25 istraživača (u razvijenom svijetu od 5.4 do 9.26)

- Nastaviti sa usavršavanjem nastavnih planova, na svim nivoima obrazovanja:
 - Prilagoditi ih novim zahtjevima globalnog tržišta, ali i potrebama privrede Crne Gore, na način da pružaju vještine kao što je komunikacija, kritičko mišljenje, samopouzdanje, naučno i tehnološko obrazovanje, uz veću primjenu prakse u nastavnim programima;
 - uvođenje novih i eliminisanje zastarjelih obrazovnih profila.
- Uspostaviti redovne obuke i savjetovanja nastavnika
- Prihvatiti stanovište da ulaganje u obrazovanje nije rashod, već razvojna komponenta
- Za potrebe razvoja i unaprijeđenja obrazovanja postoje značajna raspoloživa sredstva u pretpristupnim fondovima EU

- Unaprijediti opšte materijalne uslove obrazovanja (osnovna infrastruktura, biblioteke, laboratorije, nova kompjuterska i druga savremena oprema)
- Posvetiti posebnu pažnju obrazovanju ugroženih grupa, poput Roma, siromašnih slojeva i dijela ruralnog stanovništva
- Povećati budžet za razvoj nauke i istraživanja
- Nastojati da se u procesu pristupanja EU dobije tehnička pomoć i umrežavanje naučnih institucija na regionalnom i evropskom nivou
- Stimulisati mlade istraživače da se ne samo zapošljavaju na naučnoistraživačkim institucijama, nego i da ostaju da rade u njima.

O ostalim mjerama više na web stranici CBCG

Hvala na pažnji